

de basis meester

05/10/2011 | Marcel Schmeier M SEN

Twee weken geleden verscheen het rapport 'De basis meester. Onderwijskwaliteit en basisvaardigheden' van het Sociaal en Cultureel Planbureau. Het rapport constateert dat leerkrachten de focus op de basisvaardigheden taal en rekenen willen handhaven. Hier word ik blij van.

Blijkbaar dringt de kennis uit internationaal wetenschappelijk onderwijsonderzoek steeds meer door op de werkvloer. Dat vind ik een goede zaak, want hiermee kunnen we het onderwijs aan onze kinderen verbeteren.

Laten we eens kijken wat onderzoek ons verder kan vertellen over de basisvaardigheden.

Verschillen in advies voor het voortgezet onderwijs worden grotendeels bepaald door de prestaties tijdens de basisschool op het gebied van taal, lezen en rekenen. Vooral het goed technisch leren lezen is cruciaal. Lezen geeft namelijk toegang tot de kennis en wijsheid die we als mensheid hebben vergaard en lezen is nodig bij alle andere schoolvakken. Niet-cognitieve vaardigheden zoals werkhouding en sociaal gedrag zijn van zeer weinig invloed.

Het is hoopvol om te kunnen constateren dat er dus sprake is van gelijke kansen in het onderwijs: sociale afkomst, sekse, etniciteit of milieu spelen blijkbaar geen rol. Toch is dit in de dagelijkse onderwijspraktijk helaas niet zo.

De kansen van kinderen worden al zeer vroeg vastgelegd. Kinderen die in groep 3 onvoldoende leren lezen door hun leerkrachten, halen deze achterstand vrijwel nooit meer in en belanden in de lagere vormen van voortgezet onderwijs. Ik benoem hier heel bewust de leerkracht als cruciale factor of kinderen wel of niet goed leren lezen. Onderzoek wijst uit dat iedereen kan leren lezen, mits er sprake is van goede instructie en voldoende leertijd.

Kinderen die onvoldoende leren lezen, behoren relatief vaker tot de mensen met lage inkomens, participeren minder in de maatschappij, voelen zich ongezonder, hebben vaker last van ernstige aandoeningen, gaan sneller over tot geweld en kunnen geen kennis nemen van grote menselijke prestaties op het gebied van literatuur en wetenschap.

Het goed aangeleerd krijgen van de basisvaardigheden kan daarom gezien worden als een grondrecht voor alle kinderen: het is hun toegangsk kaart tot een gezond en gelukkig leven. Achterstanden mogen dan ook niet geaccepteerd worden in het onderwijs: ze zijn schadelijk en onnodig.

Intelligentie speelt geen rol bij het leren lezen. Ook op het technisch rekenen en spellen heeft het geen invloed, mits het kind les krijgt van een effectieve leerkracht. Toch zijn er grote verschillen op onze scholen en behalen veel kinderen niet de fundamentele doelen. Zo verlaat 25% van de kinderen de basisschool onder het leesniveau van groep 8.

Sommige leerkrachten geloven in adaptief onderwijs en het centraal stellen van het kind. Verschillen tussen kinderen worden hiermee uitvergroot, want ieder kind heeft recht op een eigen ontwikkeling. Dit vertaalt zich vaak in niveaugroepjes, aparte leerlijnen en handelingsplannen. Voor kinderen met een lagere intelligentie worden andere doelen gehanteerd. Maar intelligentie is helemaal geen vaststaand gegeven: het brein ontwikkelt zich in interactie met de omgeving. Als die omgeving lagere verwachtingen heeft, dan past de ontwikkeling zich hierop aan. Ook kinderen die benedengemiddeld begaafd zijn, kunnen echter de fundamentele doelen halen als de lat hoog wordt gelegd en zij voldoende tijd en hulp krijgen.

Het geloof in individuele ontwikkeling klinkt warm en betrokken, maar het is zeer schadelijk voor kinderen. Het geloof in verschillen is een vorm van biologisch en sociaal determinisme: een dubbeltje kan nooit een kwartje worden.

**“Een dubbeltje
kan nooit een
kwartje
worden.”**

Internationaal onderzoek laat echter telkens opnieuw zien dat dit onjuist is. Kinderen zijn zeer leerbaar en hebben een natuurlijke honger naar kennis. Goede leerkrachten kunnen ook risicokinderen de fundamentele doelen laten halen.

Onderwijs dat recht wil doen aan ieder kind is niet gebaat bij verheffing van de individuele ontwikkeling tot norm, maar wel bij het stellen van hoge fundamentele doelen die alle kinderen gaan halen met hulp van de leerkracht.

Hoe hoger het gemiddelde niveau, hoe kleiner de verschillen tussen kinderen. Dit geeft weer meer ruimte voor groepsinstructie. Hoe meer uitleg, instructie en oefening voor risicokinderen, hoe meer ook zij kans maken op een succesvolle schoolcarrière. Gelijke kansen voor ieder kind, ongeacht de verschillen die er in uiteraard wel zijn.

Als verschillen in leesniveau tussen kinderen echter gezien worden als uitdrukking van menselijke verschillen, dan maakt de school zich overbodig. Leerkrachten zijn dan slechts begeleiders op een reeds vaststaande reis in plaats van krachtige leiders die kinderen nieuwe paden tonen en naar ongekende hoogtes kunnen leiden.

De schoolwet van 1857 van J.J.L van der Brugghen had als motto *‘meer kennis, meer kans’*. Leerkrachten in 2011 onderstrepen dit nog steeds blijkt uit *‘De basis meester’* van het SCP. Zo zien we dat sommige kennis nooit verouderd: het zijn natuurwetten.

Dit blog is grotendeels geïnspireerd op het boek *‘Cognitief Kapitaal’* van Herman Wieberdink en Heleen Kuster. Ik kan iedereen van harte aanraden het aan te schaffen en te lezen.